

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

χρόμιος. τύραννος. μήστωρ. τηλεβόας. τάφιος: — μεγα-
κλῆς*) ὁ ἀθηναῖος, γνήσιον οἶδε τὸ ποίημα. καὶ ἄλλως
ἐπιτιμᾶται ἡσιόδου**). ἄλογον γὰρ φησι ποιεῖν ὄπλα παρέ-
χοντα ἡφαιστον, τοῖς τῆς μητρὸς ἐχθροῖς. ἀπολλώνιος, ὁ ῥό-
διος, ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ φησὶν αὐτοῦ εἶναι. ἔκ τε
τοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἐκ τοῦ παλ' αἰ τὸν ἰόλαον, || . . .***)
τῷ καταλόγῳ εὐρίσκειν ἡνιοχοῦντα τῷ ἡρακλεῖ. σησίχορος δὲ
φησὶν, ἡσιόδου εἶναι τὸ ποίημα. ὑπώπτευσεν****) δὲ ἀρι-
στοφάνησ τὴν ὀπλοποιεῖν ταύτην, οὐκ οὕσαν
ἡσιόδου, ἀλλ' ἐτέρου τινὸς θελήσαντος μιμῆσθαι τὴν
ὁμηρικὴν ἀσπίδα: —

Iam enumeratio sequitur nominum digitorum articulo-
rumque vertebraliū eamque Scholia excipiunt, quae vulgatis
Tetzianis aliquanto et integriora sunt et differunt. Ista quae
ipsum Aristophanis Byzant. argumentum continere videantur
delibanda putavi prius quam cetera Tibi mitterem.

Romae, 29. Iun. 1847.

Tycho Mommsen.

Zur Kritik und Erklärung.

Miscella critica in tragicos Graecos.

Aeschyl. Agam. v. 129. Difficultatem, quae in vulgato
οἶον aut οἶον inest, sustuleris si genitivo restituto scripseris:

οἶων μὴ τις ἄγα θεόθεν κνεφύ-
ση πρότυπον στόμιον μέγα Τροίας
στρατωθέν.

Pendet autem genitivus ex ἄγα vocabulo et refertur ad pro-
xime exposita (πάντα δὲ πύργων κτήνη — *Μοῖρα λαπᾶξει*)
ut sententia sit: „qualium facinorum caussa cavendum est ne

*) Init. rubr. — **) Nominativus certus, passivum non ita. —
) Inc. p. 82, 6 ita: Καὶ sed quid hoc? — *) Cod. ὑπό-
τευκε.

qua deorum invidia obscuret eximie procusum illud lupatum Troiam frenans.“ Aplissimam autem h. l. eam esse sententiam, ex eo patet, quod sollicitudo illa, ne a Troiae expugnatione divina quaedam invidia Graecorum exercitus proficiscatur, cum saepius in hac fabula tum gravissime a Clytaemnestra inculcatur vv. 329—333. Ceterum genitivi in verbis οἶων ἄγα — si opus est hoc monere — plane eadem est ratio ac v. 69 in his: ἀνύρων ἱερῶν ὀργάς, quorum significationem ante Humboldtium, Blomfieldium et Wellauerum interpretum nullus invenerat.

Ibid. v. 211—216. Hermannii optimae emendationi explicationique in una tamen re adminiculum accedere et posse videtur et debere. Nam non iniuria Wellauerus in illo particulae τόθεν usu offendit. Quam offensionem lenissima ratione removeris, ubi sic scripseris:

ἐπεὶ δ' ἀνάγκας ἔδν λέπαδνον,
φρενὸς πνέων δυσσεβῆ τροπαίαν
ἄναγνον, ἀνίερον, τόθ' ἐν
τὸ παντότολμον φρονεῖν μετέγνω,

„tum mutato consilio decrevit suscipere unum omnium audacissimum.“ Similiter numerale ἐν posuit Euripides Herc. f. v. 196 ἐν μὲν τὸ λῶστον, μυρίους οἰστοὺς ἀφείς ἄλλοις τὸ σῶμα ῥύεται.

Aesch. Choeph. vv. 409 sqq. Blomf. sic scribendos existimo:

τότ' ἂν δ' αὖτ' ἐπ' ἀλκῆς θρασεία,
φρὴν ἄρ' ἀπέστασεν ἄχος,
πρὸς τὸ φανεῖσθαι μοι καλῶς.

Primi versus correctiones a Blomfieldio sunt profectae, sed φρὴν ἄρ' secundo versu ego addidi, poscente et numerorum et grammaticae structurae ratione. Eodemque ducit sententiarum conformitas, in quibus de industria variatur in animi vocabulo: πέπαλται κέαρ — — τότε μὲν σπλάγχνα κελαινοῦται — — τότ' ἂν δὲ φρὴν ἀπέστ. ἄχος. Praeterea mira scholiastae annotatio: „πρὸς τὸ φανεῖσθαι πρὸς τὸ κα-

λά μοι ἐννοεῖν,“ vide an inde profecta sit, quod ante illa πρὸς τὸ φαν. homo invenerat vocabulum ad cogitandi facultatem referendum, ex quo posset illud suum ἐννοεῖν repetere. Ἄρ' autem illud, quod ante ἀπέστασεν inserui, facile senties satis eleganter significare, sententiam hanc (φρὴν ἀπέστ. ἄχ.) consecrariam esse ex proximis ἐπ' ἀλκῆς θρασεία. Dicuntur igitur haec: „Ac tum quidem despero (v. 406) — — tum vero rursus auxilio confidens animus abiicere sane solet aegritudinem, propterea quod sperat opportune appropinquatum esse, sc. auxilium“; nam φανεῖσθαι ad ἀλκήν referendum est.

Eiusd. Suppl. 881 (857 Well.):

ὁ μέγας

Νεῖλος ὑβρίζοντά σ' ἀποτρέψει—

ἐν ἄϊστον ὕβριν.

Haec si construxeris: Νεῖλος ἀποτρέψειεν ἄϊστον σε, ὑβρίζοντα ὕβριν, etsi ὕβριν sine adminiculo quodam cum ὑβρίζειν videtur iungi posse (cf. Lobeck. Paralipom. II. p. 502), tamen intolerabilis ista est verborum collocatio propter ὕβριν non solum ab ὑβρίζοντα separatum, sed etiam impedita post adiectivum ἄϊστον et sine ulla vi in extremo sententiae loco positum. Et collocationis asperitas tolletur et ea, qua in tali collocatione opus est; addetur vis, si adiectivo quod ad ὕβριν possit referri reposito, numeris etiam levi correctione iam ab aliis inventa sublevatis scripseris:

Νεῖλος ὑβρίζοντ' ἀποτρέψει—

ἐν σ' ἄπανστον ὕβριν.

Aplissime ἄπανστος dicitur Aegyptiorum ἱβρις, quae sane non cessavit virgines persequi, ut ex ipsis illis cum praecone Aegypto sermonibus conspicuum est. Ceterum cf. v. 818—23 (797 sqq. Well.).

Sophocl. Electr. v. 1281 sqq. Br. vulgata haec sunt: ὦ φίλαι, ἔκλυον ἂν ἐγὼ οὐδ' ἂν ἤλπισ' αὐδάν. ἔσχατον ὄργαν ἄναυδον, οὐδὲ σὺν βοᾷ κλύουσα τάλαινα. Quorum emendationem desperavit Wunderus, periclitatus ita est Hermannus

apud Wunderum p. 130, ut a tradita librorum scriptura mire discederet. Sed ad inveniendam emendationem auxilio esse puto scholia, quibus haec affertur interpretatio: ὦ φίλαι, οἷαν ἤκουσα φήμην περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἀπροςδόκητον, ἐφ' ἧ οὔτε σιωπῆσαι ἂν ἠδυνάμην, οὔτε ἀκούσασα βοῆσαι. Ex his primum patet, reperisse scholiastam in exemplari suo ante ἔσχον pronomen relativum, quod suo ἐφ' ἧ illo explicavit. Nam sua sponte eum interposuisse ἐφ' ἧ, quo asyndeti asperitatem removeret, credibile nemini erit. Itaque usurpando scholiastae testimonio eodem ducimur, quo ratiocinando Hermannus (in sua edit.) pervenerat, ut ἄς ante ἔσχον excidisse suspicemur. Par momentum cernitur in scholiastae illo οἷαν, quod si in suo fabulae exemplari non invenisset, apparet interpretem Graecum nec ultro ascivisse nec relativo ἂν substituisse nec omnino in exclamationem, quam inesse verbis statuit, incidisse. Atque ἂν etiam non aberat ab illo exemplari; nam quod interpretes posuit ἀπροςδόκητον, eo apertum est contineri verba: ἂν ἐγὼ οὐδ' ἂν ἤλπισ'. Itaque non dubitandum est, quin in illo quo scholii auctor usus est exemplari scriptum fuerit: οἷαν ἔκλυον, ἂν ἐγὼ οὐδ' ἂν ἤλπισ' αὐδάν! Quae sententia tam egregia est, ut a Sophocle profectam dicamus. Nam hanc coniicio fuisse pristinam verborum speciem:

ὦ φίλ', οἷαν ἔκλυον, ἂν
ἐγὼ οὐδ' ἂν ἤλπισ' αὐδάν!
ἄς ἔσχον ὄργαν
ἄναυδος οὐδὲ σὺν βοῇ κλύουσα,
τάλαινα.

„O care, inquit Electra, *qualem audiui vocem, quam speravissem nunquam! Quam indignata sum quod mula nec clamore excepi.*“ Spectans enim ad vv. 1236. 1238, ubi Orestes modo agnitus eam laetius exsultare, μή τις ἐνδοθεν κλύη, vetuerat, indigne se ferre dicit, quod fratris vocem insperato auditam non maximis cum clamoribus potuerit excipere. Ἄς attractione, quam dicunt, cum ὄργαν iunctum est, quum pr.

dictum esse deberet: ἄν, pendens ex κλύουσα. Pro ἄναυδον scripsi ἄναυδος, sed fortasse recte Ellendtius in Lex. Soph. I p. 146 s. fin.: „ἄναυδον adverbiascit, pro ἀναύδως dictum.“ Ceterum vide scholiasta, etsi non plane expediverit verborum sententiam, quam prope tamen ad veram interpretationem accesserit.

Soph. Oed. R. vv. 193 sqq. sic scribendos coniicio:

τὸν ᾧ πυρφόρων
ἀστραπαῦν κράτη
νέμων πάτερ, ὑπὸ σῷ φθίσον κεραυνῷ.

Delevi igitur ᾧ Zeῦ ante πάτερ. His respondent vv. 203 sqq. sic restituendi:

πλασθῆναι φλέγοντ'
ἀγλαῶπι σὺν (vel τᾷ)
πένκᾳ 'πὶ τὸν ἀπότιμον ἐν θεοῖς θεόν.

Πλασθῆναι satis defenditur Eurip. Troad. 203. Hec. 890. Andr. 25. Rhes. 347. 920.

Eurip. Iphig. Aul. 147 sqq. post Δαναῶν πρὸς ναῦς in libris haec sequuntur: ΠΡ. ἔσται τάδε. ΑΓ. κληῖθρων δ' ἐξόρμα. ἣν γάρ νιν πομπαῖς ἀντήσης, πάλιν ἐξορμάσεις τοὺς χαλινούς, ἐπὶ Κνκλώπων ἰεῖς θυμέλας. Quorum prima ἔσται — ἐξόρμα, Hermannus recte intellexisse videtur non suo loco posita, sed post ἰεῖς θυμέλας collocanda esse. In ceteris autem Blomfieldii probata emendatione πάλιν ἐξόρμα, σεῖτε χαλινούς dedit. Denique impeditum illud ἣν νιν πομπαῖς ἀντήσης ita explicandum putavit, ut νιν ex πομπαῖς pendere diceret, quia id idem esset quod τοῖς πέμπουσί νιν. Sed tamen ipse dubitavit de νιν, et recte quidem, nam summa est constructionis duritia. Blomfieldii vero σεῖειν χαλινούς latinismus est Hermannii rationibus non satis defensus. Quare vide ne scribendum sit:

ἣν γὰρ πρὶν πομπαῖς ἀντήσης,
πάλιν ἐξόρμα κείσε χαλινούς,

„nam si prius, inquit (quam scilicet adveneris) obviam factus

eris iis qui Iphigeniam adducent, retro verte illuc frena“, nempe unde venerunt.

Ibid. v. 368 Herm. Quum pro librorum ἐκπονοῦσ' ἔχοντες Canterus et Scaliger proposuissent ἐκπον. ἐκόντες, hoc Musgravius recte dixit neque vim neque venustatem habere. Sed vulgata scriptura optimam affert sententiam, modo interpunctionem correxeris sic:

μύριοι δέ τοι πεπόνθας αὐτὸ πρὸς τὰ πράγματα.
ἐκπονοῦσ' ἔχοντες εἴτα δ' ἐξεχώρησαν κακῶς.

Et ἐκπονοῦσ' et ἔχοντες spectat ad τὰ πράγματα. Nam verba hoc significant: „cum contentione quaerunt opes; ubi autem nacti sunt, turpiter excidere rursus solent.“ Si in δέ illo offenderis, quamquam hoc vim etiam maiorem quandam verbis addere videtur, scribere possis: εἴτ' αὖτ'.

Ibid. v. 969 sqq. quum Hermannus recte senserit salabras quas ad sententiarum tenorem vulgata scriptura ἡ Κλυταιμνήστρα δέ μοι κ. τ. λ. habet, atque εἰ pro ἡ ponendo commodiorem reddiderit orationem, non tamen id bene fecisse videtur, quod εἰ — ἐπέισθη cum insequenti ἔδωκα ἅν iunxit. Iungendum enim erat cum praecedentibus et totum sic cum distinguendum tum scribendum:

χοῖν δ' αὐτὸν αἰτεῖν τοῦ μὲν ὄνομ' ἐμοῦ πάρα,
θήραμα παιδός, εἰ Κλυταιμνήστρα γ' ἐμοὶ
μάλιστα' ἐπέισθη θυγατέρ' ἐκδοῦναι πόσει.
ἔδωκά τ' ἅν Ἕλλησιν, εἰ πρὸς Ἴλιον κ. τ. λ.

„oportebat eum a me quidem petere nomen meum ad filiam suam arcessendam, si eo quidem maxime ut mihi virgo nuptum daretur, permoveretur Clytaemnestra. Atque dedissem (sc. nomen) Graecis, si in hac re laboraret profectio in Ilium.“

Eurip. Herc. Fur. 269:

ὦ δεξιὰ χεῖρ, ὡς ποθεῖς λαβεῖν δόρον,
ἐν δ' ἀσθενείᾳ τὸν πόθον διώλεσας.

τὸν πόθον e Rutarcho T. II. p. 793. b. et Par. E. receperunt, quum τὸν πότμον habeat Ald. Sed ne illud quidem sanam

sententiam affert et proximis etiam repugnat. Nam imbecillitas aetatis etsi ab agendo prohibet, non tamen impedit, quominus cupias agere. Qui autem cupit arma sumere (ποθεῖ λαβεῖν δόρυ), quomodo idem eodem tempore quo cupit potest cupiditatem amisisse? Credo interpretes speciosa subtilitate, quae in illo τὸν νόθον inesse videtur, decipi se passos esse. Quocirca suspicor antiquitus scriptum exstitisse aut τὸν νόνον aut τοῦ μπεδον. Quorum hoc quidem quisque videt significare firmitatem, illud autem paullo exquisitius dictum est, non ipsum laborem significans sed laborandi h. e. pugnandi facultatem, positum fere pro τὸ ποιεῖν. Notum autem est de pugna valere νόνος. Sic latet in dicto chori frequentata a tragicis poetis illa oppositio studii et actionis, quae alias ostenditur verbis et factis.

Ibid. v. 1075 sqq. apodosin deesse cum Hermanno et Matthia statuit Pflugkius. Negavit R. Klotzius praef. ad Pflugkii edit. p. XIX, apodosin a verbis πρὸς δὲ κακοῖς incipere dicens, quum δέ saepius in apodosi ponatur. Nego item apodosin deesse, nec tamen a πρὸς δὲ incipere censeo, sed interpunctione sic facta:

τὸ μὲν φάος ἐκλιπεῖν ἐπὶ κακοῖσιν οὐ
φεύγω τάλας, ἀλλ' εἴ με κανεῖ πατέρ' ὄντα,
πρὸς δὲ κακοῖς κακὰ μῆσεται κ. τ. λ.

Apodosi continetur in verbis φεύγω τάλας, ut constructio sit: τὸ φάος ἐκλιπεῖν οὐ φεύγω ἐπὶ κακοῖσιν, ἀλλ' εἴ με κανεῖ πατέρ' ὄντα „mortem non propter mala fugio, sed propterea quod me patrem occidet.“ Oppositionis vis ad οὐκ ἐπὶ κακοῖσιν in πατέρ' ὄντα maxime inest, εἰ autem estcaussal e, et variatur inter praepositionem ἐπὶ et coniunctionem εἰ.

Ibid. v. 1142. Ald. et cdd. habent: ἡ γὰρ συνήραξ' οἶκον ἢ βάκχευσ' ἐμόν; Non immerito Pflugkius et in Heathii et in Hermanni correctione haesit, propterea quod neutra sententiam affert satis gravem. Neque male illud vidit, in verbo συνήραξ' latere videri Ἡρας nomen. Sed quam ipse fecit coniecturam: ἡ γὰρ σὺν Ἡρας οἰκτρὸς ἦν βακχεύμα-

σιν; eius valde impedita est et longo repetita sententia. Quare vide an scribendum sit:

ἧ γὰρ τιν' Ἥρας οἷστρον ἦν βακχεύσιμος;
 „nim furore a Iunone immisso quodam eram percitus?“
Βακχεύσιμος in Eurip. Bacch. 298 invenitur, saepius autem in hac fabula Herculis furor cum bacchatione quadam comparatur, velut v. 1119. 871. 879. 888. *Οἷστρος* vero statim post v. 1144 de Herculis furore positum est. Denique idem Ἥρας ἀγών v. 1189 et Ἥρας τύχη v. 1393 dicitur.

Ibid. v. 1216. libri habent tum ἰδ' εἰ σκότους, tum ἰδ' εἰ σκότος. Canterus correxit οὐδ' εἰς σκότος, quem ceteri plerique secuti sunt. Sed censeo ἰδοῦ scribendum, relicua autem per interrogationem exhibenda esse:

ἰδοῦ, σκότος γὰρ ᾧδ' ἔχει μέλαν νέφος,
 ὅστις κακῶν σῶν συμφορὰν κρύψειεν ἄν;

Ἰδοῦ est attentionem animi excitantis, ut saepe.

Euripidis Archelai fragm. I. Musgravius et Matthias statuerunt hos esse versus:

Αἴγυπτος, ὡς ὁ πλεῖστος ἔσπαρται λόγος,
 ξὺν παισὶ πενήκοντα ναυτίλῳ πλάτῃ
 Ἄργος κατασχών,

quos quum Aristoph. Ran. 1206 ut Euripideos profert, scholiasta sane, Ἀρχελάου, dicit, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχή. Sed idem addit: ὥς τινες ψευδῶς· οὐ γὰρ φέρεται νῦν Εὐριπίδου λόγος οὐδ' εἰς τοιοῦτος· οὐ γὰρ ἐστὶ, φησὶν Ἀρίσταρχος, τοῦ Ἀρχελάου, εἰ μὴ αὐτὸς μετέθηκεν ὕστερον. Haec si Matth. „se non intelligere“ dicit, nihil obscuritatis inesse verbis video, quae Aristarchum perspicue docent talem Archelai locum non novisse, nisi forte ille — dicit autem Euripidem — postea correxerit. Hanc vero Aristarchi auctoritatem per se iam satis valentem aliae etiam rationes commonent sequendam esse. Nam primum Euripidem vitae eius scriptores prope omnes memorant scripsisse Archelaum suam, quum in Macedonia apud regem Archelaum degeret: ἐκεῖθεν δὲ, ut est apud Vitae Scriptor. Elmsleian. Bacchis additum p. 173, εἰς Μα-

κεδονίαν περὶ Ἀρχέλαον γενόμενος διέτριψε καὶ χαριζόμενος αὐτοῦ δράμα ὁμωνύμως ἔγραψε. Quae quum Euripidis fuisse extrema vitae tempora constet, nec diu ille apud Archelaum commoratus sit, Ranas autem Aristophanes statim post Euripidis mortem commiserit, non probabile est Archelaum fabulam tum iam fuisse Athenas delatam et potuisse Aristophanem ex ea sumere quae irrideret. Neque enim ex Euripidis Bacchis item in Macedonia editis Aristophanes quicquam in Ranas transtulit, quod, si fabulam novisset, propter Bacchi in Ranis personam certissime fecisset. Ergo non ex Archelao, sed ex alio Euripidis dramate fragmentum illud sit petitum necesse est. Accedit altera ratio. Nam esse illud dramatis alicuius initium, ex Aristophane ipso discitur. Iam vero quod Musgr. et Matth. habent Archelai Fragm. II.:

Δαναός, ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ,
 Νείλου λιπὼν κάλλιστον ἐκ γαίης ὕδωρ,
 κτλ.

tam manifesto est Euripidei prologi initium, ut aut haec aut illa, quae apud Aristophanem sunt, non possint esse ex Archelao petita. Atqui haec esse ex Archelao, certissime et a multis est contestatum, de illis tradit unus Aristophanis scholiasta et satis quidem dubitanter, adiuncta etiam Aristarchi dissensione. Ergo illud Archelao fragmentum falso ascriptum est. Nec ex fabulae retractatione aliqua repetendum esse videtur duplex initium. Nam retractatam esse fabulam vel propter tempora negandum est, neque Aristarchus serio illa posuit: εἰ μὴ αὐτὸς μετέθηκεν ὕστερον, ut ipse verborum color prodit. — Sed error unde natus sit, ex ipsa utriusque fragmenti comparatione intelligitur; nam summa est sententiae, quaedam etiam verborum similitudo, ut eorum origines esse inter se confusas non mirandum videatur.

F. Th. Schoene.